

Załącznik
do uchwały nr .....
Rady Miejskiej Wrocławia
z dnia.....2014 roku

**Powiatowy Program rozwoju pieczy zastępczej we Wrocławiu
na lata 2015 – 2017**

Wrocław 2014

Spis treści

1.	Wprowadzenie	3
2.	Cele powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej	3
3.	Miejski system pieczy zastępczej	5
4.	Sytuacja i potrzeby wrocławskich rodzin zastępczych	9
5.	Sytuacja i potrzeby osób opuszczających pieczę zastępczą.....	14
6.	Priorytety i cele szczegółowe programu na lata 2015-2017.....	19
6.1.	Rekomendacje dla programu	19
7.	Monitoring zadań i finansowanie	20
7.1.	Monitoring realizacji programu	20
7.2.	Źródła finansowania	21

Wykresy

1.	Organizacja systemu pomocy dziecku i rodzinie	3
2.	Podział kompetencji pomiędzy samorządami w zakresie organizacji pomocy rodzinie.....	5
3.	Ilość dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej.....	5
4.	Potrzeby oraz korzystanie z form pomocy w wymienionych obszarach przez gospodarstwa domowe stanowiące rodziny zastępcze	12

Tabele

1.	Rodzinna piecza zastępcza.....	7
2.	Instytucjonalna piecza zastępcza.....	7
3.	Liczba niepełnoletnich dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2012-2014	8
4.	Liczba niepełnoletnich dzieci opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2012-2014.....	8-9
5.	Przyczyny umieszczenia w pieczy zastępczej w odniesieniu do dzieci przebywających w różnych formach rodzinnej pieczy zastępczej w 2014 roku	9-10
6.	Struktura wiekowa osób pełniących funkcję rodziców zastępczych	11
7.	Zadania do zrealizowania na lata 2015-2017	17
8.	Limit rodzin zastępczych zawodowych.....	19
9.	Wzór tabeli monitorującej stan realizacji programu.....	20

1. Wprowadzenie

Powiatowy Program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2015 – 2017, zwany dalej Programem, został opracowany w oparciu o ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2013 r. , poz. 135 ze zm.), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. Zgodnie z art. 180 pkt 1 w/w ustawy do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3 – letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Organizatorem działań na rzecz systemu pieczy zastępczej w Powiecie jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą we Wrocławiu. Starania MOPS w zakresie tworzenia warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, rodzin pomocowych wspiera Wrocławskie Centrum Opieki i Wychowania.

Wyk. nr 1. Organizacja systemu pomocy dziecku i rodzinie

2. Cele powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej

Celem głównym powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2015 – 2017 jest rozbudowywanie i wspieranie istniejącego systemu pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej, ze szczególnym uwzględnieniem pieczy rodzinnej oraz organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Zgodnie z założeniami ustawy, zabranie dziecka z rodziny naturalnej ma być ostatecznością, gdy jego dobro jest zagrożone. Działaniu temu winna towarzyszyć zasada zapewnienia dziecku optymalnych warunków rozwojowych, które najlepiej mogą zagwarantować rodzinne formy pieczy zastępczej. W zadaniu tym kładzie się szczególny nacisk na promocję, pozyskiwanie oraz szkolenie kandydatów na rodziny zastępcze, a także zachęcenie mieszkańców

Wrocławia do podjęcia obowiązków związanych z opieką nad dziećmi w ramach rodzinnej pieczy zastępczej.

W przypadku instytucjonalnej pieczy zastępczej należy podejmować stosowne działania w celu doprowadzenia placówek opiekuńczo – wychowawczych do odpowiednich standardów wymaganych ustawą.

Ponadto Program zakłada pomoc usamodzielniającym się wychowankom, która obejmuje wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz różnego typu placówek opieki całodobowej. Działania obejmują realizację indywidualnych programów usamodzielniania oraz pracę edukacyjno–wychowawczą, wspierającą ich życiowe usamodzielnienie się i integrację ze środowiskiem.

Kolejnym celem programu jest pomoc w powrocie dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej poprzez współpracę koordynatora pieczy zastępczej z asystentem rodziny i wspólne działania dążące do uregulowania sytuacji życiowej rodziny.

Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyznaczają dwa zasadnicze obszary działania.

W pierwszym – główny nacisk skierowany jest na utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, a więc w rodzinie dziecka. W drugim – na zapewnienie prawidłowo funkcjonującego systemu pieczy zastępczej w przypadku niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

W związku z powyższym ogromnego znaczenia nabierają aktualnie działania o charakterze profilaktycznym, pomagające rodzinie w prawidłowym funkcjonowaniu i wychowaniu dzieci, przeciwdziałające powstawaniu problemów lub pozwalające je rozwiązać we wczesnym okresie ich pojawiania się. Podstawowym narzędziem działania na rzecz dziecka jest więc praca z rodziną. Jest ona ważna w momencie przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności i jest niezbędna wówczas, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys, zagrażający dobru dziecka.

Należy dołożyć wszelkich starań, aby lokalny system wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przynosił pożądane efekty.

Należy położyć szczególny nacisk na profilaktykę oraz pracę z rodziną biologiczną, co jest zadaniem własnym gminy (zadania w tym zakresie będą realizowane zgodnie z gminnym programem wsparcia rodziny).

Na podstawie art. 10 ust. 4 ustawy praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. Na terenie Wrocławia w okresie: 2012 – 2014 przydzielano asystentów do pracy z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej:

- w 2012 r. wsparciem asystenta objęto 10 rodzin
- w 2013 roku 8 rodzin
- w 2014 roku 30 rodzin.

Należy zaznaczyć, że wspieranie rodziny może być prowadzone wyłącznie za jej zgodą, a niektóre rodziny nie wyraziły zainteresowania tą formą pomocy.

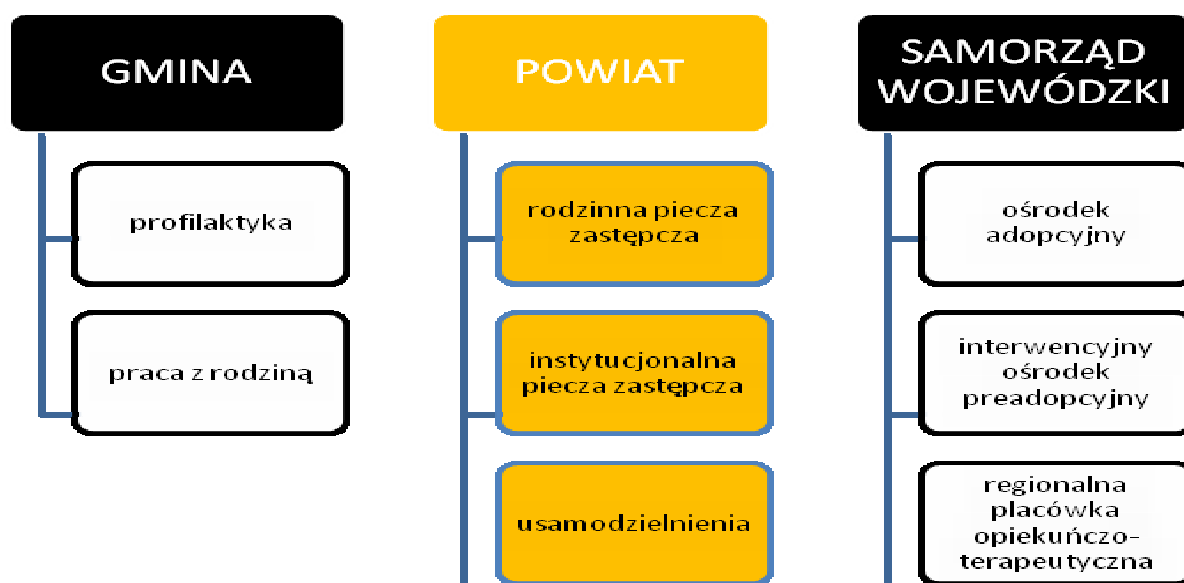
Działaniom profilaktycznym, mającym na celu stworzenie dziecku odpowiednich warunków życia w jego środowisku rodzinnym, muszą towarzyszyć działania na rzecz doskonalenia i rozwoju różnych form pieczy zastępczej nad dzieckiem.

Należy przy tym wyraźnie podkreślić, że powinny one mieć charakter okresowy i wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, zmierzać do integracji dziecka z jego rodziną.

3. Miejski system pieczy zastępczej

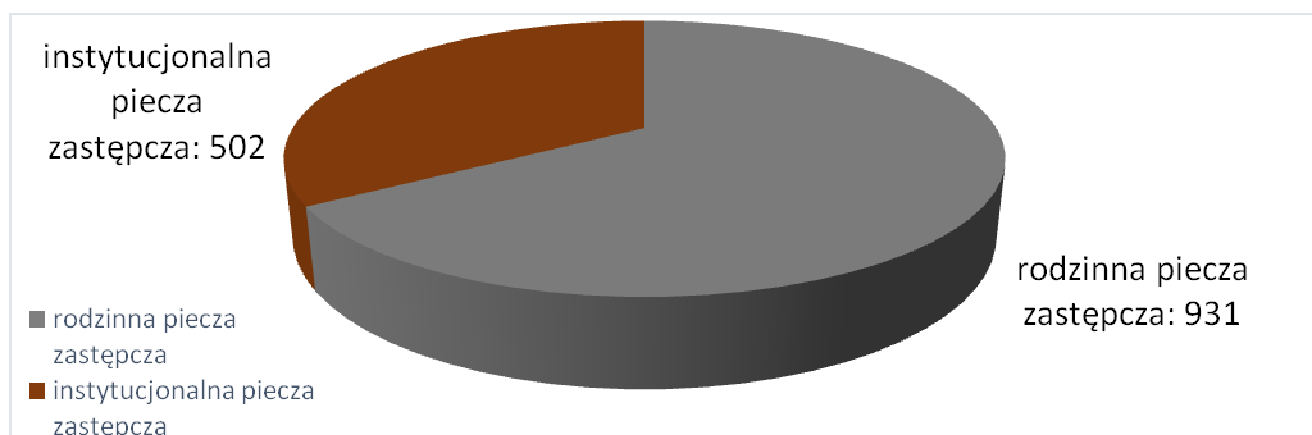
Organizatorem pieczy zastępczej we Wrocławiu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – jednostka budżetowa Miasta Wrocław realizująca zadania gminy i powiatu, wynikające m.in. z ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wyk. nr 2. Podział kompetencji pomiędzy samorządami w zakresie organizacji pomocy rodzinie

Poniżej przedstawiono podstawowe informacje odnośnie skali realizowanego systemu pieczy zastępczej, w tym infrastruktury oraz rodzaju udzielanego wsparcia.

Wyk. nr 3 Ilość dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej (stan na 30.06.2014 r.)

Rodzinna piecza zastępcza to system pieczy zastępczej, w skład którego wchodzi zawodowe, spokrewnione i niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka

- rodzina zastępcza spokrewniona – rodzina zastępcza, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, będący/będąca krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- rodzina zastępcza niezawodowa – rodzina zastępcza, którą tworzą małżonkowie lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, nie będący krewnymi wstępnymi lub rodzeństwem dziecka,
- zawodowa rodzina zastępcza, pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – rodzina zastępcza, w której umieszcza się dziecko do czasu unormowania sytuacji dziecka, nie dłużej niż na okres 4 miesiące. W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej,
- zawodowa specjalistyczna – rodzina zastępcza, w której umieszcza się w szczególności dzieci niepełnosprawne i dzieci skierowane na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich lub małoletnie matki z dziećmi,
- rodzinny dom dziecka – tworzony jest przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, sprawującą opiekę nad łącznie nie więcej niż 8 dziećmi oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

Instytucjonalna piecza zastępcza to system pieczy zastępczej sprawowany w formie całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza:

- typu rodzinnego – zapewnia opiekę dzieciom w różnym wieku, w tym dorastającym i usamodzielniającym się, umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu,
  - typu interwencyjnego – zapewnia doraźną opiekę nad dzieckiem powyżej 10. roku życia w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia opieki. Pobyt w placówce nie może trwać dłużej niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie lub umieszczenie w pieczy zastępczej. (w sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze),
  - typu socjalizacyjnego – zapewnia całodobową opiekę i wychowanie nad dziećmi powyżej 10. roku życia, których powrót do domu nie jest możliwy.
- W sytuacjach szczególnych do placówek kierowane mogą być dzieci młodsze,
- typu specjalistycznego – terapeutycznego – zapewnia opiekę nad dziećmi powyżej 10. roku życia o indywidualnych potrzebach w tym: legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności;

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące systemu pieczy zastępczej na terenie Miasta Wrocław przedstawiają poniższe zestawienia:

Tab. nr 1. RODZINNA PIECZA ZASTĘPCZA (stan na 30.06.2014)

RODZINY ZASTĘPCZE	Liczba	Zestawienie procentowe
Rodziny zastępcze spokrewnione	536	x
Liczba umieszczonych dzieci	661	71,8%
Rodziny zastępcze niezawodowe	172	x
Liczba umieszczonych dzieci	216	23,5%
Rodziny zastępcze zawodowe	17	x
Liczba umieszczonych dzieci	43	4,7%
Ogółem liczba rodzin	725	x
Liczba umieszczonych dzieci	920	100%
RODZINNY DOM DZIECKA	1	x
Liczba umieszczonych dzieci	6	x

Źródło: Opracowanie własne MOPS

Tab. nr 2. INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA (stan na 30.06.2014)

PLACÓWKI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZE	Liczba	Zestawienie procentowe
Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych typu interwencyjnego	9	x
Liczba miejsc w tych placówkach	74	15,6 %
Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego	15	x
Liczba miejsc w tych placówkach	256	54,2 %
Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych typu specjalistyczno - terapeutycznego	2	x
Liczba miejsc w tych placówkach	28	5,9 %
Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego	19	x
Liczba miejsc w tych placówkach	115	24,3 %
Ogółem liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych	45	x
Liczba miejsc w tych placówkach	473*	100%

* Rzeczywista liczba dzieci umieszczonych w placówkach na dzień 30.06.2014 r. wynosiła 502 (29 wychowanków umieszczonych poza limitem miejsc)

Źródło: Opracowanie własne MOPS

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła szereg zmian, które mają wpłynąć na ograniczenie roli placówki

opiekuńczo-wychowawczej na rzecz rozwoju rodzinnych form opieki. Jest to jednak proces bardzo skomplikowany, długotrwały, na który wpływa wiele uwarunkowań (przede wszystkim ograniczona ilość kandydatów o odpowiednich predyspozycjach i motywacji do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych). Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, po wyczerpaniu możliwości znalezienia rodziny zastępczej, jest umieszczane w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Placówka zapewnia całodobową, ciągłą opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie ze świadczeń zdrowotnych i kształcenia.

Zgodnie z założeniami ustawy pobyt w placówce opiekuńczo wychowawczej ma mieć charakter przejściowy, do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej, przysposobienia lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. Poniżej przedstawiono jak kształtował się na przestrzeni 3 ostatnich lat odpływ dzieci z rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej:

Tab. nr 3 Liczba niepełnoletnich dzieci opuszczających rodzinną pieczę zastępczą w latach 2012-2014 (dane za rok 2014 r. dotyczą okresu: 01.01.14 r. – 30.06.14 r.)

Wyszczególnienie	2012	Procent	2013	Procent	2014 (I półrocze)
Łączna liczba umieszczonych dzieci	887	100	913	100	920
Powrót do rodziny biologicznej	30	3,3	53	5,8	28
Placówka opiekuńczo-wychowawcza	16	1,8	18	1,9	11
Rodzina adopcyjna	13	1,4	12	1,3	5

Źródło: Opracowanie własne MOPS

Tab. nr 4 Liczba niepełnoletnich dzieci opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze w latach 2012-2014 (dane za rok 2014 r. dotyczą okresu: 01.01 – 30.06.2014 r.)

Wyszczególnienie	2012	Procent	2013	Procent	2014 (I półrocze)
Łączna liczba umieszczonych dzieci	936	100	731	100	492
Powrót do rodziny biologicznej	68	7,2	104	14,2	54
Rodzina zastępcza	24	2,5	23	3,1	23

Rodzina adopcyjna	29	3	68	9,3	38

Źródło: Opracowanie własne MOPS

Powyższe zestawienia obrazują, że następuje wzrost liczby dzieci powracających z pieczy zastępczej pod opiekę rodziców biologicznych, zwiększa się także ilość dzieci, które z placówek opiekuńczo-wychowawczych trafiają do rodzinnej pieczy zastępczej i adopcji. Należy jednak zwrócić uwagę na stały, nieznaczny wzrost liczby dzieci, które z pieczy rodzinnej są przenoszone (na mocy postanowienia sądu) do placówek opiekuńczo-wychowawczych. Dotyczy to w szczególności dzieci w okresie dorastania i jest na ogół związane z niewydolnością opiekuńczo-wychowawczą rodzin zastępczych oraz brakiem innych rodzin, gotowych na ich przyjęcie. W przypadku utrzymywania się tej tendencji konieczne będzie podjęcie działań, zmierzających do zwiększenia liczby miejsc dla dzieci w okresie adolescencji w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

4. Sytuacja i potrzeby wrocławskich rodzin zastępczych

Pieczą zastępczą nad dzieckiem sprawowana jest zasadniczo w ramach form rodzinnych (rodziny zastępczej, rodzinnych domów dziecka) oraz instytucjonalnych (placówek opiekuńczo-wychowawczych, opiekuńczo-terapeutycznych, ośrodków preadopcyjnych).

Diagnoza środowiskowa w tej części programu zostanie przedstawiona w ramach oceny sytuacji rodzinnej pieczy zastępczej – rodziny zastępczej, jako tej szczególnej formy pieczy, wobec której przede wszystkim należy określać priorytety i zadania programu.

Rodzina zastępcza zapewnia opiekę i wychowanie dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, które z powodu przeszkód natury prawnej (rodzice nie zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej) nie może być przysposobione. Rodzina zastępcza może być ustanowiona także dla dziecka, które mogłoby zostać adoptowane (nie ma przeszkód natury prawnej), ale z różnych przyczyn nie udaje się znaleźć dla niego rodziny adopcyjnej.

Pieczą zastępczą we Wrocławiu w zdecydowanej większości (73 %) sprawują rodziny spokrewnione z dzieckiem. Niezależnie od zalet jakie posiada opieka osób spokrewnionych, część tego typu rodzin nie wywiązuje się prawidłowo z zadań na nich spoczywających. Dzieci wychowujące się w rodzinach spokrewnionych bardzo często podlegają nadal niewłaściwym wpływom środowiskowym.

Analiza powodów zawiązania rodziny zastępczej pokazuje, że najczęściej źródłem takiej sytuacji są problemy społeczne w tym patologie, odpowiadające za trwałą (rzadziej czasową) dysfunkcję rodziny. Szczegółową analizę powodów umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, obrazuje poniższe zestawienie:

Tab. nr 5 Przyczyny umieszczenia w pieczy zastępczej, w odniesieniu do dzieci przebywających w różnych formach rodzinnej pieczy zastępczej w 2014 roku (stan na 30.06.14 r.)

Lp.	Przyczyny umieszczenia	w rodzinach zastępczych spokrewnionych	w rodzinach zastępczych niezawodowych	w rodzinach zastępczych zawodowych	w rodzinnym domu dziecka
1	sieroctwo	16	11	0	0
2	pólsieroctwo	58	29	0	0
3	uzależnienia rodziców, w tym:	273	74	27	3
	od alkoholu	258	70	23	0
4	przemoc w rodzinie	16	2	0	0
5	bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	128	42	9	3
6	niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców	18	3	0	0
7	długotrwała choroba co najmniej jednego z rodziców	35	12	1	0
8	ubóstwo	0	2*	0	0
9	nieodpowiednie warunki mieszkaniowe	5	0	0	0
10	pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa)	17	4	0	0
11	Inne	105	36	6	0

*dzieci przebywały w pieczy zastępczej przez okres 4 miesięcy (rodzinie udzielono pomocy, która spowodowała zmianę postanowienia sądu i powrót dzieci pod opiekę rodziców)

W przypadku większości rodzin żyje przynajmniej jeden z rodziców biologicznych dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, a skala kontaktów utrzymywana z rodzicami biologicznymi jest dość duża, nawet pomimo tak znaczących powodów zawiązania rodziny zastępczej jak przemoc w rodzinie czy uzależnienia rodziców. Oznacza to także, że dzieci umieszczane w rodzinie zastępczej mają niezwykle silne negatywne doświadczenia i doświadczają silnych zaburzeń o charakterze psychologicznym, a fakt umieszczenia ich w rodzinie zastępczej często nie oznacza skutecznego odseparowania dzieci od źródła problemów. Prawie wszystkie (718 na 725) rodziny zastępcze korzystają ze świadczeń przysługujących im z tytułu funkcjonowania rodziny zastępczej. Dane zgromadzone podczas monitoringu rodzin zastępczych wskazują, że blisko 1/3 rodzin zgłasza, że środki finansowe, którymi dysponują są niewystarczające do zaspokojenia wszystkich potrzeb. Wpływ na to ma struktura demograficzna typowej rodziny zastępczej, gdzie opiekunami są dziadkowie.

Tabela nr 6 Struktura wiekowa osób pełniących funkcję rodziców zastępczych (wg stanu na 31.12.2013 r.); w przypadku małżeństw wskazano wiek osoby młodszej

Wiek	18-30 lat	31-40 lat	41-50 lat	51-60 lat	61-70 lat	71 lat i więcej
Liczba osób	64	120	192	194	129	28
Procent N= 727	8,8 %	16,5 %	24,4 %	26,7 %	17,7 %	3,9 %

Źródło: opracowania własne MOPS.

Powyższe zestawienie pokazuje, że prawie połowa osób sprawujących pieczę zastępczą jest w wieku powyżej 51 lat, czyli typowym dla dziadków a nie rodziców (rozwiązaniem optymalnym jest sytuacja, gdy różnica wieku pomiędzy dzieckiem a rodzicami zastępczymi kształtuje się tak jak w rodzinie naturalnej). Rodzina oddziałuje na socjalizację dziecka poprzez warunki bytowe, strukturę, status społeczny, sposób życia, zainteresowania członków rodziny, obyczaje, stabilność. Zaawansowany wiek rodziców zastępczych jest bezpośrednią przyczyną zwiększającej się dysfunkcjonalności rodziny. Wraz z wiekiem zmniejszają się zdolności zarobkowe rodziny, obniża sprawność fizyczna opiekunów, zwiększa tzw. różnica pokoleniowa, która nie sprzyja trwałym i mocnym więzom między rodzicami zastępczymi a wychowankiem.

W roku 2010 przeprowadzono badania społeczne na próbie 270 rodzin zastępczych spośród 768 rodzin znajdujących się pod opieką Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu¹. Rezultaty prowadzonych badań pozwoliły na szczegółową diagnozę sytuacji wrocławskich rodzin zastępczych oraz ich potrzeb, a także wskazały obszary, w obrębie których zaplanowano działania do realizacji w latach 2012- 2014.

Analiza sytuacji wrocławskich rodzin pokazała, że rodziny zastępcze dobrze zabezpieczają potrzeby niezbędne do swojego funkcjonowania.

Występują stałe lub częste problemy z:

- opłatami za czynsz i media (ma je 10 % rodzin zastępczych),
- zakupem żywności (ma je 1,2% rodzin zastępczych),
- wydatkami związanymi z leczeniem (ma je 7% rodzin zastępczych),
- zakupem odzieży i obuwia (ma je 4% rodzin zastępczych),
- zakupem środków czystości i higieny osobistej (ma je 1,6% rodzin zastępczych).

Zdecydowanie gorzej sytuacja przedstawia się z zaspokajaniem potrzeb bardziej złożonych. Tymi obszarami są przede wszystkim:

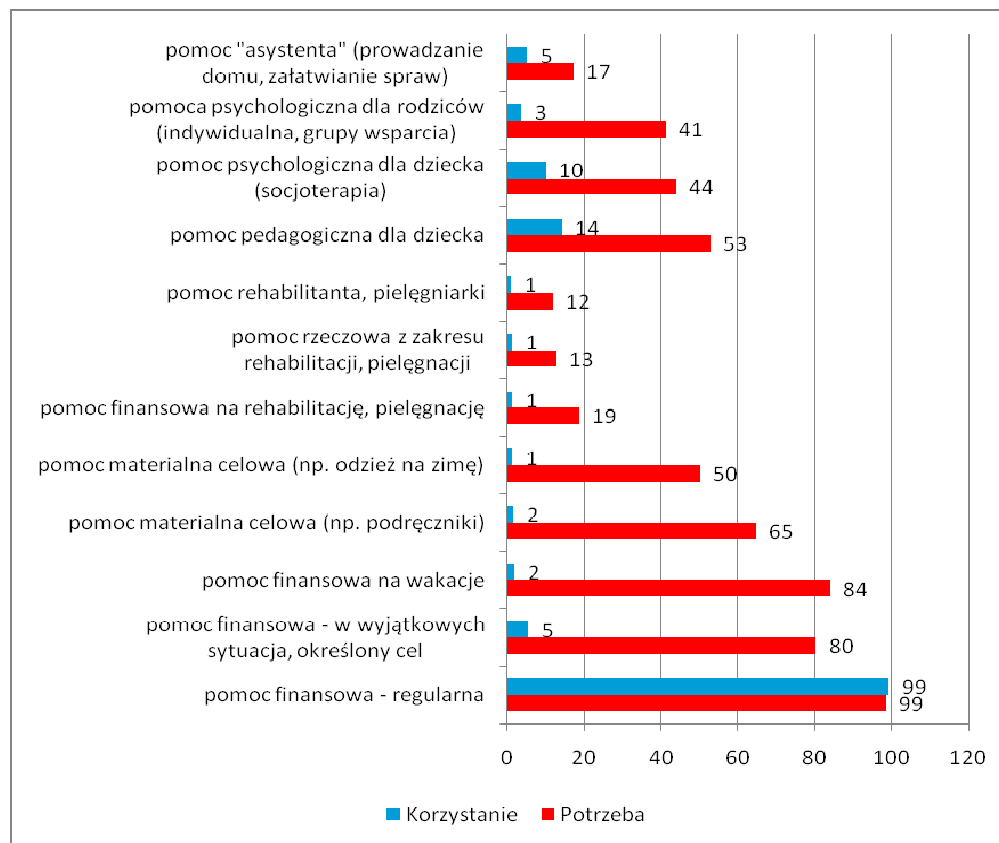
- organizacja wypoczynku letniego (stałe i częste problemy ma z tym blisko 45% rodzin zastępczych),

¹ K. Kajdanek Raport z badań socjologicznych nad wrocławskimi rodzinami zastępczymi.

Wrocławska diagnoza problemów społecznych, czerwiec 2010. Materiał niepublikowany.

- wydatki związane z kulturą i rozrywką (stałe i częste problemy ma z tym ok. 25 % rodzin zastępczych).

Wyk. nr 4. Potrzeby oraz korzystanie z form pomocy w wymienionych obszarach przez gospodarstwa domowe stanowiące rodziny zastępcze

Źródło: Raport z badań socjologicznych nad wrocławskimi rodzinami zastępczymi

Wyraźnie wyłoniły się trzy obszary potrzeb: najpowszechniejsze były potrzeby finansowe i materialne, w dalszej kolejności wsparcie psychologiczne i pedagogiczne zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci, wreszcie wsparcie potrzeb zdrowotnych i rehabilitacyjnych istotnych także dla rodzin, które opiekują się dziećmi bez niepełnosprawności.

Wśród zgłaszanych i niezaspokajanych potrzeb dominowały te, które określić można mianem nadzwyczajnych, trudnych do zaspokojenia, w ramach regularnej pomocy instytucjonalnej. Dotyczy to przede wszystkim zabezpieczenia finansowego w sytuacjach nadzwyczajnych, a także takich, które nie są potrzebą pierwszego rzędu (np. wyjazd na wakacje). Specyfika tych potrzeb stała się wskazówką dla obszarów potencjalnej współpracy i wsparcia, jakie powinno być świadczone rodzinom.

W odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby podjęto odpowiednie działania:

- zabezpieczono w budżecie środki na pokrycie nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka (świadczenie fakultatywne); w roku 2014 na ten cel wydatkowano kwotę 7 810 zł (pomoc dla 4 rodzin zastępczych i jednego rodzinnego domu dziecka)

- zapewniono dzieciom udział w bezpłatnych półkoloniach na terenie Wrocławia (łącznie z tej formy wypoczynku skorzystało w 2014 roku 92 dzieci)
- zapewniono podopiecznym udział w bezpłatnych koloniach letnich (Wisielka nad morzem) dla 40 dzieci (2014 rok) z rodzin o najtrudniejszej sytuacji finansowej
- w roku 2014 po raz pierwszy przyznano dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka w wieku od 6. do 18. roku życia, w wysokości 600 zł na dziecko (świadczenie fakultatywne). Z tej formy wsparcia mogły korzystać wszystkie rodziny wychowujące dzieci, które przed umieszczeniem w pieczy zastępczej, zamieszkiwały na terenie Wrocławia (wydatkowano kwotę w wysokości 310 910 zł dla 524 dzieci). W przypadku dzieci pochodzących z innych powiatów, warunkiem niezbędnym do przyznania świadczenia, było uzyskanie zgody powiatu, który na mocy zawartego porozumienia ponosi wydatki za pobyt dziecka. Takiej zgody udzieliło 18 powiatów, pozostałe dzieci (53) nie mogły otrzymać świadczenia, o którym mowa.

Druga grupa niezaspokojonych potrzeb dotyczyła wsparcia specjalistycznego w zakresie wychowania, a także pomocy psychologicznej adresowanej do opiekunów. Pomoc taka służy wzmocnieniu kompetencji wychowawczych opiekunów oraz budowaniu umiejętności zaspokojenia potrzeb emocjonalnych.

Aktualnie wszystkie rodziny zastępcze będące pod opieką MOPS we Wrocławiu mają zapewniony bezpłatny dostęp do specjalistycznego wsparcia w ramach projektu „Nadzieja na jutro” realizowanego przez Fundację „Pozytywka” na zlecenie Gminy Wrocław. W ramach realizowanego zadania fundacja prowadzi pełną diagnostykę psychiatryczną i psychologiczną, terapię psychologiczną indywidualną i rodzinną, diagnostykę i terapię neurologopedyczną, terapię pedagogiczną, konsultacje dla opiekunów z rodzin zastępczych, grupy socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży. Ponadto Dział Rodzinnej Pieczy Zastępczej MOPS zapewnia specjalistyczne poradnictwo (psychologiczne, pedagogiczne, socjalne, prawne) w ramach własnych zasobów kadrowych. Regularnie (1x w miesiącu) odbywają się spotkania grupy wsparcia dla osób tworzących rodzinną pieczę zastępczą, cyklicznie organizowane są warsztaty umiejętności wychowawczych dla opiekunów zastępczych.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, zamieszkujący na terenie Wrocławia, mogą skorzystać z nieodpłatnych szkoleń, przygotowujących ich do pełnienia roli opiekuna zastępczego (po pozytywnym zakończeniu procesu kwalifikacji).

Szkolenia, na zlecenie Gminy Wrocław prowadzi Fundacja MAIO, wg autorskiego programu „Podróż do Rodzicielstwa”. Program szkoleniowy stworzony został w taki sposób, aby przekazywać uczestnikom szkoleń nie tylko świadomość oraz wiedzę, ale przede wszystkim kluczowe umiejętności i kompetencje potrzebne do pracy z dziećmi w pieczy zastępczej. Szkolenie jest prowadzone w formie zapewniającej aktywny udział uczestników.

W związku z istniejącym zapotrzebowaniem, wskazane jest utrzymanie w/w wsparcia na dotychczasowym poziomie.

Zgodnie z wytycznymi ustawy, rodziny, które z dniem jej wejścia w życie legitymowały się stażem krótszym niż 3 lata, objęte są opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu w chwili obecnej zatrudnia 13 koordynatorów, którzy pod swoją opieką mają po 30 rodzin. Ustawa z dnia 25 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny

i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw przewiduje, że przepis art. 77 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej otrzyma brzmienie, zgodnie z którym koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Wskazana regulacja wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. W świetle powyższego wejście w życie nowego zapisu uzasadnia zwiększenie zatrudnienia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej o dodatkowe 13 etatów.

5. Sytuacja i potrzeby osób opuszczających pieczę zastępczą

Obecnie wsparciem MOPS we Wrocławiu jest objętych 278 dorosłych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej (w tym 99 osób nadal pozostających w rodzinach zastępczych) oraz 77 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych (w tym 27 pozostających w placówkach po osiągnięciu pełnoletności).

We wrześniu 2012 roku w MOPS we Wrocławiu przeprowadzono badania ankietowe wśród 59 wychowanków wrocławskich rodzin zastępczych oraz 21 wychowanków wrocławskich rodzinnych domów dziecka, w wieku 15 – 21 lat. Celem było zbadanie postaw wychowanków pieczy zastępczej wobec procesu usamodzielnienia i wejścia na rynek pracy. Z analizy przeprowadzonych badań wynika, że po opuszczeniu pieczy zastępczej badani oczekują przede wszystkim pomocy pieniężnej, poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego oraz stażu zawodowego. Żadna spośród badanych osób nie wskazała w tym miejscu wsparcia psychologicznego.

Zapytani o to, do kogo w pierwszej kolejności zwróciliby się o pomoc w poszukiwaniu pracy, wychowankowie wskazywali przede wszystkim opiekunów zastępczych, wychowawców, Urząd Pracy, następnie opiekuna usamodzielnienia, znajomych.

Zapytani o obawy, jakie odczuwają myśląc o swojej przyszłości, badani wskazywali przede wszystkim brak wiary we własne siły, brak pewności siebie, poczucie bezradności, poczucie wstydu przed innymi, poczucie osamotnienia, poczucie wyobcowania wśród ludzi.

Poproszeni o wskazanie posiadanych cech, będących atutem na rynku pracy, zdecydowana większość badanych wskazuje umiejętność szybkiego dostosowania się do nowych warunków, następnie umiejętność pracy wśród ludzi, w zespole.

Usamodzielnienie to długotrwały proces, który wymaga widzenia osoby usamodzielniającej się w szerokim spektrum jej potrzeb i sytuacji życiowej.

Wielu wychowanków ma problemy związane z wychowywaniem się poza rodziną. Są to przede wszystkim problemy emocjonalne, trudności z nawiązywaniem relacji i podtrzymywaniem więzi. Decyzje wychowanków co do wyboru poziomu i kierunku kształcenia, często są podejmowane bez uwzględnienia własnych predyspozycji, zainteresowań oraz sytuacji na rynku pracy. Potrzebne są działania przyczyniające się do rozwoju kompetencji społecznych (umiejętności osobiste i interpersonalne). Konieczne jest stwarzanie okazji do odkrywania własnego potencjału, zainteresowań oraz tworzenie warunków do ich rozwoju. Istnieje także potrzeba uzyskania wsparcia w zakresie wiedzy o rynku pracy, edukacji o zawodach, zdobyciu pierwszych doświadczeń zawodowych (kontakty z pracodawcami, udział w szkoleniach zawodowych, stażach). Ważnym zadaniem jest pomoc w stabilizacji sytuacji mieszkaniowej.

Część zadań w zakresie zaspakajania potrzeb młodzieży realizuje od dnia 01.01.2014 r. Młodzieżowe Centrum Wsparcia (zadanie na zlecenie Gminy Wrocław realizuje Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego z Wrocławia). Do Centrum kierowane są osoby opuszczające różne formy pieczy zastępczej (na wniosek osoby zainteresowanej). W ramach realizowanego zadania jego odbiorcy są przygotowywani do odpowiedzialnego wejścia w dorosłość, poprzez:

- zapewnienie bezpiecznych warunków mieszkaniowych (4 lokale mieszkalne przeznaczone dla 30 osób łącznie)
- wsparcie psychologiczne (indywidualne oraz w formie warsztatów)
- wsparcie pedagogów oraz opiekunów (moderowanie grup mieszkaniowych, trening ekonomiczny, pomoc w nauce)
- wsparcie pracownika socjalnego (pomoc w uzyskaniu samodzielnego mieszkania, przysługujących świadczeń, kontakt z rodziną biologiczną)
- udzielanie pomocy prawnej (pomoc w dochodzeniu należnych uprawnień, pisma procesowe)
- wsparcie doradcy zawodowego (umiejętności związane z poruszaniem się po rynku pracy)
- pomoc w zorganizowaniu czasu wolnego.

Należy dążyć do utrzymania kompleksowego wsparcia w tej formie.

Bardzo duże znaczenie we wspieraniu procesu usamodzielnienia ma współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz udział młodzieży w projektach współfinansowanych przez UE.

W okresie 2012-2014 wychowankowie pieczy zastępczej będący pod opieką MOPS we Wrocławiu brali udział w następujących projektach:

- „Wrocław Miastem Aktywnych” – projekt realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Wrocławiu, poczynając od 2008 roku. Jego głównym celem jest zwiększenie w ciągu 12 miesięcy szans na aktywne zaistnienie na rynku pracy i integrację społeczną zagrożonych wykluczeniem społecznym klientów MOPS we Wrocławiu. Dzięki projektowi, ze wsparcia w postaci szkoleń, treningów, warsztatów, badań, wyjazdów edukacyjnych, dofinansowania do nauki itp., skorzystało w trakcie edycji 2012, 2013 i 2014 roku łącznie 185 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, w wieku 17- 25 lat.

- „Moje miejsce NGO” – projekt realizowany przez Stowarzyszenie Centrum ds. Katastrof i Klęsk Żywiłowych „TRATWA” we współpracy z Gminą Wrocław (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej) oraz partnerem niemieckim - Gemeinnützige Gesellschaft für Paritätische Sozialarbeit Braunschweig mbH; projekt skierowany do młodzieży w wieku 16-25 lat (łącznie 30 osób), realizowany w okresie I 2012 - XII 2014. W ramach projektu uczestnicy uczyli się realizować projekty społeczno-kulturalne oraz poznawali świat wrocławskich organizacji pozarządowych od zewnątrz, jako obserwatorzy i od środka, jako wolontariusze w wybranych przez siebie organizacjach. Młodzież aktywnie uczestniczyła w zajęciach integrujących i z zakresu rozwoju osobistego, jak również w licznych spotkaniach w grupie młodzieży polsko-niemieckiej (w tym wyjazdy do Niemiec).

- „KARnet 15 + – model współpracy trójsektorowej” – projekt realizowany w okresie VII 2012 r. – VI 2015 r. LIDER: Wrocławska Rewitalizacja Sp. z o. o.; PARTNERZY: ATTESTOR s.c. Ewa Kuzilek-Sekścińska, Ewa Suchożębska; Wrocławska Pracownia Psychoedukacji i Terapii „PLUS” Polskiego Towarzystwa Psychologicznego; Gmina Wrocław (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej). Innowacyjny model współpracy trójsektorowej, wykorzystujący kompleksowe podejście do zagadnień związanych z ułatwieniem wejścia na rynek pracy

młodzieży, w tym osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. W ramach realizowania fazy testowania modelu we Wrocławiu uruchomione zostały trzy Kluby Aktywności Różnorodnych (KARnety). Stanowiły one miejsca, w których uczestnicy klubów mieli możliwość realizacji swoich zainteresowań i pasji. Dzięki temu, że w klubach stworzono przestrzeń dla edukacji nieformalnej młodzieży, rozwijała ona także kompetencje społeczne i zawodowe. W projekcie wzięło udział 22 wychowanków pieczy zastępczej z Wrocławia.

Konieczne jest stałe poszukiwanie partnerów do działań w ramach projektów oraz motywowanie młodzieży do udziału w adresowanych do nich przedsięwzięciach.

Wnioski:

- znakomita większość rodzin zastępczych to rodziny spokrewnione (73 %), w których funkcje opiekuńcze i wychowawcze najczęściej pełnią dziadkowie, co zasadniczo jest sytuacją niekorzystną w systemie rodzinnej pieczy zastępczej,
- rodziny zastępcze dobrze radzą sobie z zapewnieniem podstawowych funkcji opiekuńczych (bytowych, żywieniowych), znacznie gorzej radzą sobie z zaspokajaniem potrzeb bardziej złożonych (organizacja wypoczynku letniego, wydatki związane z kulturą i rozrywką),
- najpowszechniejsze są potrzeby finansowe i materialne, w dalszej kolejności wsparcie psychologiczne i pedagogiczne zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci, a następnie wsparcie potrzeb zdrowotnych i rehabilitacyjnych, szczególnie istotnych dla rodzin mających pod opieką dzieci chore i niepełnosprawne,
- problemami wychowawczymi występującymi najczęściej i w największym natężeniu są słabe postępy w nauce. W drugiej kolejności istotne liczebnie i pod względem nasilenia są problemy z nałogiem palenia tytoniu oraz kondycją psychiczną dzieci (np. ADHD, zaburzeniami emocjonalnymi itp.). Dużo rzadziej występują problemy wywołane osamotnieniem dziecka i brakiem kolegów, bądź nieodpowiednim towarzystwem, w którym dziecko przebywa,
- rodziny, w których pojawiają się konflikty pomiędzy rodzicami zastępczymi a dziećmi powierzonymi opiece, wymagają dodatkowego wsparcia psychologicznego i mediacji,
- umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej nie gwarantuje oddzielenia dziecka od problemów dotyczących jego rodziny biologicznej,
- znaczna część trudności towarzyszących spokrewnionym rodzinom zastępczym wynika z zaburzonej struktury demograficznej i nietypowych różnic wieku pomiędzy opiekunem (opiekunami) a dzieckiem (dziećmi) powierzonym opiece. W 5% badanych rodzin różnica wieku pomiędzy opiekunem a dzieckiem powierzonym opiece wynosi mniej niż 16 lat, co w dużym stopniu utrudnia (ale nie uniemożliwia) wykazanie wobec dziecka doświadczenia, wiedzy i umiejętności psychospołecznych, niezbędnych dla zbudowania autorytetu „rodzicielskiego” i zapewnienia udanej transmisji wartości wychowawczych.

Tab. nr 7 Zadania do zrealizowania na lata 2015-2017

Zadania	Wskaźniki realizacji zadania	Proponowane działania
Podejmowanie działań propagujących i wspierających rodzinną pieczę zastępczą	- liczba nowo powstałych rodzinnych form opieki	- wizualne i medialne formy promocji
Zatrudnienie koordynatorów pieczy zastępczej	- liczba koordynatorów - liczba rodzin, która powinna zostać objęta wsparciem koordynatora - liczba rodzin objęta wsparciem koordynatora	Utrzymanie osiągniętego ustawowego standardu
Prowadzenie kwalifikacji kandydatów na opiekunów zastępczych; kierowanie na szkolenia	- liczba wydanych opinii psychologicznych - liczba przeprowadzonych procedur - liczba osób skierowanych na szkolenia	- wydawanie przez psychologa opinii o posiadaniu odpowiednich predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji opiekunów zastępczych – dotyczy wszystkich form rodzinnej pieczy zastępczej - wnikliwa i kompleksowa analiza sytuacji kandydatów, przed wydaniem skierowania na szkolenie dla kandydatów (przygotowanie procedur w tym zakresie)
Organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych, niezawodowych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka. Celem zadania jest zwiększenie liczby osób profesjonalnie przygotowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	- liczba osób, które ukończyły szkolenie	- rozwijanie systemu szkoleń i kursów, przygotowawczych do pełnienia roli rodziny zastępczej
Zawieranie umów z kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zawodowej oraz prowadzenia rodzinnych domów dziecka	- liczba zawartych umów	- propagowanie rodzinnych form pieczy zastępczej
Prowadzenie rejestru osób zakwalifikowanych oraz pełniących funkcje rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz prowadzących rodzinne domy dziecka	- liczba osób i rodzin wpisana do rejestru	- aktualizowanie rejestru
Specjalistyczne szkolenia oraz superwizje dla pracowników MOPS. Celem tego zadania jest podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników	- liczba szkoleń - liczba pracowników, którzy wzięli udział w szkoleniach lub superwizjach	- organizowanie specjalistycznych szkoleń dla pracowników MOPS - organizowanie superwizji dla pracowników
Organizowanie wsparcia dla rodzin zastępczych oraz dzieci umieszczonych w tych rodzinach		
Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych oraz pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji	- liczba przeprowadzonych szkoleń - liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach	- organizowanie warsztatów psychoedukacyjnych, szkoleń - prowadzenie warsztatów psychoedukacyjnych, szkoleń
Organizowanie dla rodzin	- liczba grup wsparcia	- współpraca w tym zakresie

zastępczych oraz pracowników placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego grup wsparcia w celu integracji środowiska rodzinnej pieczy zastępczej		z NGO
Organizowanie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i prawnego dla rodzin zastępczych oraz pracowników placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego	-liczba i tematyka udzielonych porad	- rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi mającymi na celu wsparcie funkcjonowania rodzin zastępczych poprzez organizowanie odpowiedniego poradnictwa
Zapewnienie dostępu do specjalistycznego wsparcia dla dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego	- liczba wydanych skierowań - liczba dzieci biorących udział w zajęciach	- organizowanie zajęć terapeutycznych dla dzieci ma za zadanie pomoc dziecku w adaptacji do nowych warunków oraz przywrócenia mu równowagi psychicznej
Zabezpieczenie środków na dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka oraz innych świadczeń fakultatywnych, przewidzianych w ustawie	-liczba dzieci, którym zapewniono dofinansowanie do wypoczynku - liczba rodzin, którym przyznano inne świadczenia fakultatywne	- zabezpieczenie w budżecie Miasta środków ten cel

Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych		
Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych typu interwencyjnego	– liczba placówek – liczba miejsc	Współpraca z NGO
Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych typu socjalizacyjnego	– liczba placówek – liczba miejsc	Współpraca z NGO
Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych typu specjalistyczno - terapeutycznego	– liczba placówek – liczba miejsc	Współpraca z NGO
Prowadzenie placówek opiekuńczo – wychowawczych typu rodzinnego	– liczba placówek – liczba miejsc	Współpraca z NGO
Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej		
Zapewnienie pomocy prawnej Celem zadania jest zwiększenie świadomości młodzieży oraz pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów	- liczba udzielanych porad prawnych	Zorganizowanie poradnictwa prawnego
Zapewnienie wsparcia psychologicznego, pedagogicznego	- liczba udzielanych porad specjalistycznych	Poradnictwo i wsparcie w zakresie nawiązywania i utrzymywania relacji z innymi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywanie konfliktów itp.
Realizacja indywidualnych programów usamodzielniania. Celem zadania jest wsparcie wychowanków w procesie usamodzielniania	- liczba indywidualnych programów usamodzielniania	- Przygotowywanie IPU co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności - Wypłata świadczeń - Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i znalezieniu zatrudnienia
Angażowanie wychowanków do udziału w projektach. Celem zadania jest poprawa sytuacji	- liczba realizowanych projektów i ich cele - liczba wychowanków	Współpraca w tym zakresie z NGO

życiowej oraz polepszenie funkcjonowania w środowisku usamodzielnianych wychowanków zagrożonych wykluczeniem społecznym	biorących udział w projektach	
Prowadzenie Mieszkań Usamodzielnienia. Celem zadania jest udzielenie pomocy mieszkaniowej wychowankom, którzy po opuszczeniu placówki lub rodziny zastępczej nie mają gdzie się osiedlić	- liczba mieszkań - liczba wychowanków przebywających w mieszkaniach - czasookres pobytu	Utrzymanie infrastruktury mieszkań usamodzielnienia
Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej		
Współpraca koordynatora z asystentem rodziny biologicznej dziecka umieszczonego tymczasowo w jednej z form pieczy zastępczej	- liczba rodzin objętych taką współpracą	Umożliwienie i udzielenie wszelkiej pomocy, również w postaci odpowiednich szkoleń, prowadzących do odpowiedniej i przynoszącej efekty współpracy

Tab. nr 8 Limit rodzin zastępczych zawodowych

Lata	2015	2016	2017
Liczba rodzin zastępczych zawodowych	19*	21*	22*
Liczba rodzinnych domów dziecka	2*	3*	4*

*pod warunkiem zabezpieczenia w budżecie Miasta środków finansowych przeznaczonych na ten cel

6. Priorytety i cele szczegółowe programu na lata 2015-2017

6.1. Rekomendacje dla programu

W oparciu o przeprowadzoną analizę środowiska lokalnego - ocenę pieczy zastępczej - sformułowane zostały rekomendacje dla celów programu rozwoju pieczy zastępczej. Stanowią one podstawę wyznaczenia priorytetów oraz zadań dla szczegółowych programów w perspektywie lat 2015 – 2017.

W celu rozwoju pieczy zastępczej należy:

- Podjąć działania zwiększające liczbę rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, w tym rodzin zastępczych zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz rodzin zawodowych specjalistycznych (kampanie medialne promujące rodzicielstwo zastępcze, opracowanie systemu wynagradzania rodzin zawodowych, zabezpieczenie w budżecie środków na świadczenia fakultatywne dla rodzin już funkcjonujących).
- Rozwijać system szkoleń i kursów przygotowawczych dla kandydatów na rodziny zastępcze, poprzez opracowanie procedur kwalifikowania, doskonalenie technik i metod szkoleniowych, skracanie okresu oczekiwania na szkolenie.
- Rozwijać inne formy czasowej opieki nad dzieckiem (rodzinne domy dziecka, rodziny pomocowe).
- Budować wsparcie systemu pieczy zastępczej przez rozwój współpracy z sektorem NGO oraz realizację działań w ramach projektów

dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych, krajowych i zagranicznych w tym UE.

- Doskonalić system pomocy specjalistycznej: pedagogicznej i psychologicznej udzielanej rodzinom zastępczym.
- Zwrócić szczególną uwagę na przeciwdziałanie problemom wychowawczym w rodzinach zastępczych spokrewnionych: z codzienną nauką i włączaniem dzieci powierzonych opiece do grup rówieśniczych oraz problemy wymagające specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, psychiatrycznego, a także z zakresu uzależnień.
- Współdziałać z placówkami edukacji publicznej oferty dodatkowych zajęć wyrównawczych dla dzieci z rodzin zastępczych.
- Stosować indywidualne podejście do rodzin zastępczych oraz intensyfikację pracy z rodziną i zaoferowanie elastycznych form wsparcia w zależności od indywidualnych potrzeb.
- Rozwijać programy współpracy z organizacjami pozarządowymi mające na celu wsparcie funkcjonowania rodzin zastępczych oraz wolontariatem.
- Rozwijać instytucjonalną pomoc rodzinom w zakresie zaspokajania potrzeb złożonych (np. organizacji wypoczynku letniego).

7. Monitoring zadań i finansowanie

Realizacja priorytetów w ramach programu odbywać się będzie w systemie zdefiniowanych działań, przy czym działania te powinny uwzględniać wskaźniki.

7.1. Monitoring realizacji programu

Monitoring realizacji programu opiera się na analizie wskaźnikowej. Wskaźniki realizacji zadań ujęte w priorytetach mają charakter jakościowy i bezpośrednio odnoszą się do oczekiwanych efektów zadań. Ich spełnienie będzie równoznaczne z wypełnieniem działania, o którym mowa w priorytecie.

Pomocniczo dla celów kontroli wewnętrznej wprowadza się tabelę monitorującą wg załączonego wzoru.

Tab. nr 9 Wzór tabeli monitorującej stan realizacji programu

Lp.	Priorytet	Rodzaj podjętych zadań	Termin/okres realizacji	Podmiot koordynujący	Kwota
1.					
....					
....					

7.2. Źródła finansowania

Program rozwoju pieczy zastępczej finansowany będzie ze środków budżetu Miasta Wrocław, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł – w ramach dotacji oraz grantów projektowych w ramach funduszy europejskich, środków pochodzących z sektora NGO i innych.

Zgodnie z zapisami ustawy, jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych z zakresu realizacji zadań systemu pieczy zastępczej, przy czym

wysokość dotacji nie może przekroczyć 50 % wydatków przeznaczonych na realizację zadania.